

spreiding van de soorten vroeger en nu, de mogelijke bedreigingen, alsook het beheer van terreinen waarin de Orchideeën voorkomen. De tekst sluit goed aan aan de actuele situatie, wat als een bijzondere prestatie kan worden gezien, omdat er juist de laatste jaren veel nieuwe gegevens over alle mogelijke aspecten van wilde Orchideeën beschikbaar zijn gekomen, zowel uit binnen- als buitenland. De uitgebreide literatuurlijst, die c. 350 referenties omvat, waarvan een groot aantal van ná 1990, is in dit verband illustratief.

Het op groot formaat uitgegeven boek is uitbundig geïllustreerd met uitstekende foto's van zowel de planten zelf als de biotopen en landschapstypen waarin ze voorkomen. De informatieve verspreidingskaarten zijn reeds als een pluspunt van het boek vermeld. Ook de tekeningen van de levenscycli van een aantal soorten en de staafdiagrammen zijn zeer illustratief en dragen onmiskenbaar bij aan de waarde en aantrekkelijkheid van het boek. Wellicht was het goed geweest duidelijk de reden te vermelden van het soms overdadig aandoende aantal foto's van eenzelfde soort, door te wijzen op de verschillen in bloemkleur en -vorm binnen en tussen -populaties. Bij sommige

foto's had in de tekst een uitvoeriger toelichting gegeven kunnen worden, bijvoorbeeld over het ontstaan en de betekenis van de broedkorrels bij Veenmosorchis (*Hammarbya paludosa*), een voor ons land uniek verschijnsel binnen de vertegenwoordigers van deze plantenfamilie.

Interessant is het hoofdstuk over de Orchideeën buiten de natuurterreinen, namelijk in "Stad en Land". Hieruit blijkt dat verscheidene soorten zich met succes in tal van recent door de mens gemaakte biotopen, bijvoorbeeld wegbermen, kunnen vestigen en tot grote populaties uitgroeien. Enkele foto's illustreren dit op duidelijke wijze. Het is niet verwonderlijk dat een groot deel van het boek, ongeveer 170 pagina's, handelt over de Orchideeën van "Het Kalkgebied van Zuid-Limburg". Hier wordt immers een groot aantal van de ongeveer 50 inheemse soorten aangetroffen. Bovendien is dit gebied de bakermat van de eerste auteur, die over de Orchideeën van Zuid-Limburg enkele jaren geleden al een boek liet verschijnen. Natuurlijk zijn er zaken te vermelden, die een vraagteken oproepen, zoals het vermelden en afbeelden van buitenlandse hybriden (pag. 461), maar dit doet niets af aan de formidabele prestatie

van de auteurs, vormgevers en drukkers. Dit wordt vooral duidelijk bij een vergelijking met het boek van Dick Deinum, *De Orchideeën van Nederland*, dat ongeveer een halve eeuw geleden werd uitgegeven, en tientallen jaren voor liefhebbers van inheemse Orchideeën een goede en gewaardeerde leidraad is geweest. In het ongeveer 174 pagina's tellende boek van Deinum geen kleurenfoto's, maar enkele zwart-wit opnamen, geen kunstdruk- maar krantenpapier, enz. Een vergelijking van de tekst van beide boeken laat de enorme toename van kennis zien over de inheemse vertegenwoordigers van deze populaire plantenfamilie.

Vanzelfsprekend is een zó fraai uitgegeven boek niet goedkoop, maar de koper krijgt zeer zeker waar voor zijn geld. Deze uitgave zal ongetwijfeld de komende jaren een richtsnoer en naslagwerk zijn voor iedereen die in een of ander aspect van de inheemse Orchideeën is geïnteresseerd. Warm aanbevolen.

J.H. Willems

RECENT VERSCHENEN

TWEEL, M. VAN, JULI 1999. Veldoverzicht voor de vegetatie van Nederland deel 2-5. 260 pp. (A5-formaat). Te bestellen door f 32,50 (incl. verzendkosten) over te maken op giro 82.91.795 t.n.v. M. van Tweel in Zwolle o.v.v. veldoverzicht.

Dit gestencilde boekje (met ringband) is te beschouwen als een veldeditie van de vijfdelige serie "De Vegetatie van Nederland". Omdat bij de schrijvers van deze boeken geen plannen bestonden om een veldboek te ontwikkelen, heeft de schrijver van het veldgidsje deze taak op zich genomen. Het boekje bevat twee lange lijsten. In de eerste lijst worden per syntaxon de diagnostische soorten vermeld. De tweede lijst bestaat uit een opsomming van soorten die naar de syntaxa verwijzen. De schrijver heeft deze twee lijsten samengesteld aan de hand van de teksten van de Vegetatie van Nederland. De tabellen zijn hiervoor niet geraadpleegd. Voor een interpretatie van vegetatie-opnames kan het boekje alleen worden gebruikt in combinatie met de Vegetatie van Nederland.

KREKELS, R., 1999. Beschermingsplan Hamster 2000-2004. 60 pp. Bureau Natuurbalans e.a. Uitgave IKC Natuurbeheer nr 41. Rapport kan worden besteld bij het IKC-Natuurbeheer in Wageningen onder vermelding van code R-41. Kosten f 15,-.

Het rapport bevat een beschrijving van knelpunten, maatregelen en een actieplan voor de periode 2000-2004 voor de bescherming van de Hamster. Verder bevat het een beschrijving van het achterliggende beleid en de ecologie van de Hamster. In 2004 zal worden gezien hoe het beschermings-

plan zal worden voortgezet. Doelstelling is de Hamster te behouden voor de Nederlandse fauna. Dit wil men doen door de Hamsters en hun burchten te beschermen, uitsterven te voorkomen, omstandigheden te scheppen voor de ontwikkeling van een netwerk van hamsterkernleefgebieden en het ontwikkelen van duurzame akkerlandschappen met een zodanige kwaliteit dat deze ook geschikt zijn als leefgebied voor de Hamster.

FEENSTRA, M. (SAMENSTELLING), 2000. Jaarverslag Hoge Fronten 1999. Ongeveer 50 pp. (incl. bijlagen). Stichting CNME Maastricht & Mergelland. Te bestellen door f 15,- (incl. verzendkosten) over te maken op bankrekeningnummer 92.64.97.685 (SNS-bank) t.n.v. Stichting CNME Maastricht en Mergelland, Maastricht o.v.v. Jaarverslag Hoge Fronten 1999.

Dit rapport bevat informatie over het beheer, de inrichting en het onderhoud van het mooie stadsnatuurgebied de Hoge fronten en een evaluatie van het vegetatiebeheer. Het bevat ook een plantensoortenlijst (322 soorten waarvan 53 Rode Lijstsoorten), een overzicht van waargenomen zoogdieren, dagvlinders, libellen en vogels en een verslag van tellingen van de Muurhagedis. Ook bevat het rapport informatie over de activiteiten die het CNME in de Hoge Fronten heeft georganiseerd.

M. MARIS (RED.), B. PETERS, G. KURSTJENS, 1999. De Maasnielderbeek in Roermond. Ervaringen met natuurlijke inrichting en begrazingsbeheer. 49 pp. Waterschap Roer en

Overmaas, Stichting Ark. Het rapport is te bestellen bij het Waterschap Roer en Overmaas, afdeling Voorlichting (tel. 046-4205700) of bij Stichting Ark (dhr. B. Peters, tel. 043-3613315). Het rapport kan ook worden ingezien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum in Maas-tricht.

In 1993 zijn de herinrichtingsmaatregelen in de Maasnielderbeek (gemeente Roermond) afgerond. Hierbij zijn maatregelen genomen tegen wateroverlast en is ingezet op jaarroondbegrazing met Koniks. Sinds 1993 zijn de ontwikkelingen van dit natuurontwikkelingsproject nauwkeurig gevolgd. Het rapport bevat een beschrijving hiervan.

BUSKENS, R.F.M., H. DE MARS, 2000. Vennen in Limburg; waarden, ontwikkeling en herstel. Rapport IWACO in opdracht van Zuiveringschap Limburg en Waterschap Peel en Maasvallei. Maastricht. Ongeveer 82 pp. Het rapport is op te vragen bij het Zuiveringschap Limburg (Mw. O. Driessen). Kosten ± f 120,- (met kleurenkaarten) of f 25,- (kopie). Rapport is eventueel ook in te zien in de bibliotheek van het Gouvernement.

In het rapport is een typologie opgenomen van de Limburgse vennen. Daarnaast bevat het een beschrijving van de waarden, bedreigingen en mogelijke herstelmaatregelen. In het rapport is aangegeven welke vennen in aanmerking komen voor verder onderzoek of herstel. Tevens bevat het een leidraad voor het maken van een herstelplan voor vennen. Deze leidraad moet hulp bieden bij het maken van een goede keuze voor de inzet van maatregelen en middelen.

LOVEN, T., 2000. Zeldzame en schaarse broedvogels van Nederweert in 1999. 46 pp. Vogelwerkgroep Nederweert. Het rapport kan worden besteld door f 13,20 (incl. verzendkosten) over te maken op giro 0122026 t.n.v. Vogelwerkgroep Nederweert o.v.v. "rapport 2000". In de gemeente Nederweert is in 1999 voor het zesde achtereenvolgende jaar het voorkomen van kolonie-, zeldzame en schaarse vogelsoorten onderzocht. Het rapport bevat een verslag van deze grootschalige broedvogelkartering, die is uitgevoerd door de vogelwerkgroep Nederweert. Voor de meeste soorten zijn verspreidingskaarten van 1999 opgenomen. Bij sommige soorten staan ook de verspreidingskaarten uit 1994 afgedrukt. Tabellen geven inzicht in de ontwikkeling van de

meeste soorten in de periode van 1994 tot en met 1999. Soorten die vóór 1999 zijn waargenomen en in 1999 niet, worden niet vermeld.

VREKEN, B., 1999. Flora van de Sint Pietersberg 1993-1999. Met een lijst van alle bijzondere soorten sinds 1900. Ongeveer 60 pp. (inclusief bijlagen). Floron-rapport nr. 18. Stichting Floron in opdracht van Vereniging Natuurmonumenten. Dit rapport is in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum in Maastricht.

Het rapport bevat een verslag van een inventarisatie van bijzondere plantensoorten op de Sint Pietersberg, die door FLORON in 1999 is uitgevoerd. Onder bijzondere soorten wordt in dit

geval verstaan de Rode-Lijstsoorten en soorten van het Landelijk Meetnet Flora-Aandachtssoorten. Tevens zijn aanvullende gegevens gebruikt, waaronder de inventarisaties van de Provincie Limburg uit 1993. Het rapport besteedt alleen aandacht aan de terreinen van Natuurmonumenten. Het bevat verspreidingskaarten en een bespreking van de gevonden soorten per biotoop. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt tussen 1993 en 1999. Ook bevat het rapport een overzicht van bijzondere soorten die tussen 1900 en 1990 gevonden zijn.

Guido Verschoor

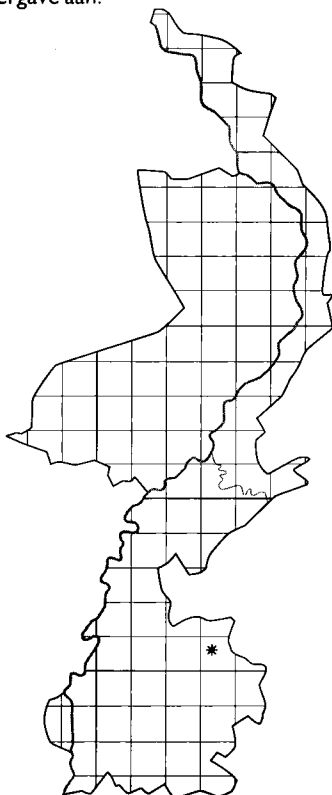
RECTIFICATIE

In het artikel uit het aprilnummer van 'De opmars van de Sikkelsprinkhaan in Limburg' (HERMANS *et al.*) is de verspreiding van de Sikkelsprinkhaan (figuur 2) op onduidelijke wijze weergegeven. Hierbij treft u een duidelijkere weergave aan.

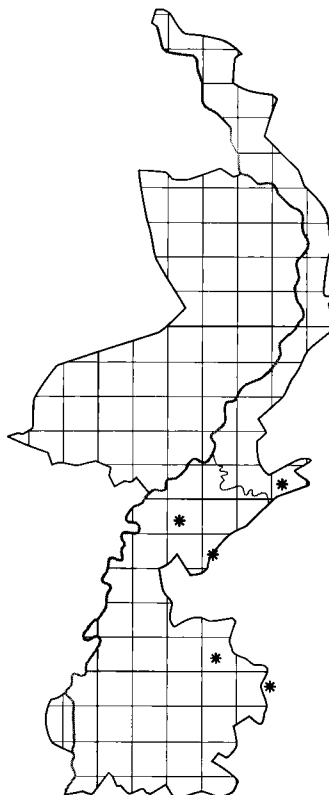
FIGUUR 2

Verspreiding van de Sikkelsprinkhaan, *Phaneroptera falcata*, in Limburg (aangeduid in km-hokken) en aangrenzende delen van België en Duitsland, in de jaren 1968 - 1983 (kaart A), 1984 - 1991 (kaart B), 1992 - 1999 (kaart C).

kaart A

kaart B

kaart C

